

“ATATÜRK’ÜN YANI BAŞINDA”: NURİ ULUSU

Gülden A. Pınarcı
gulden.pınarci@atilim.edu.tr

Bugüne kadar Mustafa Kemal Atatürk’e ilişkin pek çok anı yayınlandı. Mustafa Kemal Atatürk, çevresindeki insanların hayatlarında unutamayacağı izler bıraktı. Bunlar öyle anılar ki nesilden nesile aktarıldı. Günümüze kadar ulaşan bu anılar bizleri biraz olsun Atatürk’e yaklaştırmaya, onu daha iyi anlamamıza vesile oldu.

Bugüne kadar Atatürk’ün yakın çevresinde yer alan kişilerin yazdığı anıların her biri O’nun bilinmeyen yönlerine ışık tuttu. Ama öyle birisi var ki O’nun “Yanı Başında” 12 senesini geçirmiş biri, Atatürk’ün Kütüphanecisi Nuri Ulusu’dur.

Atatürk’ün on iki yıl yanında bulunmuş, O’nun kütüphaneciliğini yapmış olan Nuri Ulusu’nun anılarını oğlu Mustafa Kemal Ulusu derleyerek “Atatürk’ün Yanı Başında” adıyla yayımladı. Kitap sevgisi ve okuma tutkusundan devamlı surette bahsettiğimiz Atatürk’ün, bu özelliklerine en yakından tanık olan Nuri Ulusu’nun anılarını oğlu Mustafa Kemal Ulusu okuyucuyu şaşırtacak şekilde derledi.

Mustafa Kemal Atatürk’ün kütüphanecisi Nuri Ulusu’nun oğlu Mustafa Kemal Ulusu kimdir, bize kısaca kendinizden bahseder misiniz?

Mustafa Kemal Ulusu Ankara 1940 doğumludur- Haydarpaşa Lisesi Fen Şubesi mezunudur. Evli ve biri şehit 2 erkek çocuk babasıdır.

Ticaret ve sanayicilikle meşgul olmuş ve 1999’da iş hayatını bitirerek bürokrasi hayatına geçmiştir. Sırasıyla Ulaştırma Bakanlığı-Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve en son da Spor Bakanlığı baş danışmanlıkları yaparak devletten emekli olmuştur.

Spor hayatına amatör futbolcu ve yöneticilikle başlamış ve sonra BJK kulübünde 4 yıl yönetim kurulu üyeliği yapmıştır. Bilahare Gençlik Spor Genel Müdürlüğü Yüksek İstişare Kurulu üyeliği ve arkasından 1984 ve 1985’de 2 yıl Türkiye Futbol Federasyonu Başkanlığı, bilahare de 1 yıl Güreş Federasyonu As Başkanlığı yapmıştır.

Başkanlığı döneminde galibiyete 3 puan kararı-İlk defa Profesyonel Türkiye 3 liginin 160 takımla kurulması, tüm Türkiye dolaşarak 40 adet çim saha yapılması, Derwall’in Türk Milli Takımı başına baş danışman olarak Türkiye’ye ilk defa getirilmesi, FIFA Başkanı Havalan-ge’nin Türkiye’ye ilk defa getirilmesi, İlk defa teknik direktör, hakem reformlarının yapılarak UEFA’da itibar kazanılması, ilk defa Araştırma Planlama Eğitim ve Denetim Başkanlığı (APED) kurularak Türk futbolunun 5 yıllık reform paketinin hazırlanması, büyük reformlar yapılmıştır.

Kemal Ulusu bunun yanında Cumhuriyet, Akşam, Star gazetelerinde köşe yazarlığı yapmıştır, halen de Sözcü gazetesinde perşembe günleri yazmaktadır.

Ayrıca 2000 yılında 1 yıl TGRT’de kendi hazırlayıp sunduğu bir futbol programı da yapmıştır. 2008’de ilk defa Atatürk’ün 12 yıl Çankaya Köşkü kütüphanecisi ve özel kalem müdür yardımcılığı yapan babası Nuri Ulusu’nun birebir Atası ile yaşadığı anıları derleyerek Doğan kitaptan “Atatürk’ün Yanı Başında” adı ile çıkartmış ve kitap 16 baskı yapmıştır. Halen İstanbul Suadiye’de açtığı Yazar Evi adlı ofisinde yeni kitap çalışmalarını yapmaktadır.

Mustafa Kemal Ulusu

Babanız Nuri Uлуу'nun anılarını anlattığı "Atatürk'ün Yanı Başında" isimli bir derlemeniz var. Bu kitabın çıkış sürecini bizimle paylaşır mısınız?

Babam anılarını bizlere kendimizi bildiğimiz bileli hep tafsilatıyla anlatırdı, adeta Atatürk ile yaşamış ve büyümüştük.

Benim doğum günüm olan 13 Mayıs 1972, evimizde ailecek toplanmışız; rahmetli oğlum Altuğum, anacığım Neriman Uлуу, babam ve eşim İlkin'le hep beraberiz. Babacığım elinde çerçevesi bir resimle geldi ve bana "Oğlum emekli baban, sana çok güzel, değerli bir şeyler almak isterdi, ama ben sana manevi değeri çok büyük bir hediye hazırladım, bunu ölene kadar sakla" dedi ve Atatürk'ün çok özel bir fotoğrafını, özel KA arması ve gümüş çerçevesiyle bana hediye etti. Sarmaş dolaş olduk, gözlerimiz doldu.

Sonra sözlerine devamla;

Bak oğlum, bu çok özel bir fotoğraf ve çerçevedir. Bu Atatürk'ün çalışma odasında, kütüphanesinde duran ve en çok sevdiği resimdir. Ölmeden evvel benim bu fotoğrafı çok sevdiğimi bildiğinden bana bizzat kendi hediye etmişti. Yıllarca sakladım ama artık yaşlıyım, hastayım bu artık senin, onu iyi sakla." Aman Allahım, bundan daha güzel ve manevi değeri büyük bir hediye olabilir miydi, babama nasıl minnettar olmazdım?

Nuri Uлуу Cumhuriyet Bayramı'nda Çankaya Köşkünde
(29 Ekim 1933)

İşte bu resim bana o gece bir ilham verdi ve babama dönerek "Babacığım, yıllardır bize, anneme, ablalarıma bana Atatürk'ü onunla yaşadıklarına onun yaptıklarını velhasıl her şeyini saatlerce, günlerce hep anlatıyorsun, hepsi kafamıza adeta nakış gibi işlendi, ama neden oturup da yavaş yavaş bu hatıraları kaleme almıyorsun" dedim. Babam gülümseyerek "Bak Kemal valla hiç aklıma gelmemişti. Pekiyi, söz sana; yapacağım" dedi ve ertesi günü bir okul defteri olarak yazmaya başladı. Her yazdığını bana tafsilatıyla hep anlattı. Zaman zaman inkitaa uğradı, ama hep devam etti, hatta ölümünden dört beş ay evvel pek yazacak hali kalmayınca bazı hatıraların sade başlıklarını, özetleriyle bana anlatarak hatıralarını tamamladı. Ona bu hatıraları kitap haline getireceğime dair söz verdim.

Mustafa Kemal Atatürk ve babanız Nuri Uлуу nasıl tanıştı?

Babam Nurettin Uлуу Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş yıllarında 1905'de Kayserili Muharrem Efendi'nin torunu, Hacı Tevfik'in oğlu olarak İstanbul'da, Zeyrek'te dünyaya geldi.

Dedem harp dönemlerinde Karadeniz'e devamlı sefer yapar ve her gelişinde babama mutlaka bir Anadolu Ajansı

getirmiş. Babam okur sonra da yakarmış. Zira İstanbul'da yasaklanmış.

Babam Nuri Uлуу Atatürk'le tanışmasını anılarında şu şekilde anlatmıştı:

"Sene 1919, 16 Mayıs güneşli bir ilkbahar günü merhum babamın, alelacele eve gelerek anneme " Hanım, çamaşırlarımı hazırla, biz Samsun'a Mustafa Kemal Paşa'yı götüreceğiz, dönüştü de yolcu ve yük olarak İstanbul'a döneceğiz" dediği an ki heyecanımı unutamam.

Beynimde fırtınalar yaratan, hayalimde canlandırdığım bu büyük komutanı görmeden gidemezdim. Babama " Ne olur beni Mustafa Kemal'e götür" diye yalvardım. Babam önce düşündü sonra "Gel bakalım oğlum, bir çaresini buluruz belki" deyince sevinçten kalbim uçuyordu. Kız kulesi açıklarında demirleyen Bandırma Vapuru'na, babamla beraber bir sandalla çıktık.

Annemi rıhtımda bırakmıştık. Biraz sonra babam beni bırakıp gittiği yerden dönerek "Gel bakalım oğlum Mustafa Kemal'e götüreceğim seni" dedi. Hayal mi görüyordum? Mustafa kemal'e ayrılan kamaraya gedik, beraberce içeri girdik, karşımda masmavi gözleriyle çakmak çakmak bakan büyük komutan, büyük asker Mustafa kemal oturuyordu. Bize doğru seslenerek "Hacı Bey maşallah delikanlı cin gibi, bakışları akıl dolu, gel bakalım yanıma" dedi. Yanına nasıl gittik, elini nasıl öptüm, yanağımı nasıl okşadı ki rüya gibiydi Allah'ım... Bana "adın ne senin" diye sorunca kendime geldim "Nurettin, Efendim" dedim. Bana "Bu ülke hepimizin ama esas siz gençlerin. Mücadeleden yılmak yok, tamam mı?" dedi. Sonra babama dönerek "Hadi Hacı Bey artık veda sona ersin, yolumuz uzun" diyerek bizi nazikçe yolladı. Allah'ım kader yine mi ağlarını örüyordu? Babam aynı sandal ile beni sahile yolladı."

Hacı Tevfik

Sohbet Köşesi

Daha sonra babam Nuri Uluşu'nun 14 yaşında tanıştığı Mustafa Kemal Atatürk'le yolları askerlik çağında yine kesişti.

Babam 29 Mayıs 1927 yılında askere gitmek üzere paşanın huzuruna kabul edilir. Atatürk, babamın askerliğini köşkün Muhafız Alayı emrinde, yani yanında yapmasını istemiş. Babam köşke gittiğinde akşamüzeri Atatürk görmek istemiş. Babam tam 8 yıl sonra tekrar atanın karşısındaydı. Babam anılarında bu şöyle anlatıyor:

"Allahım, kalbim duracak gibiydi. "Yaklaş asker!" dedi ve sordu "Adın ne?" kendimi toparladım ve güvenle cevap verdim: "Hacı Tevfik Kaptan oğlu Nurettin." Bir an durdu, düşündü, hatırlar gibi oldu, sonra: "Ben bu ismi bir yerden hatırlıyorum delikanlı" dedi. Tüm cesaretimi toplayarak "Paşam, ben sizi Bandırma Vapuru'yla 16 Mayıs 1919'da Samsun'a yolcu etmiştim. Babam Hacı Tevfik Kaptan, beni yanınıza getirmiş, ben de elinizi öpmüştüm deyince birden ayağa kalkarak "Gel bakayım, sen bayağı koca adam, asker olmuşsun. Ne tesadüf böyle... Baban nasıl, hayatta mı? İyi mi? Bir şeye ihtiyacı var mı? Onlar benim çok önemli kader arkadaşlarım olmuştu" diyerek memnuniyetini bildirince iyice rahatlayarak: "Babam, anam, Allaha çok şükür, iyiler. Babam yine gemide, hiçbir sıkıntısı yok. Ben de paşamın emrinde bir asker olduğum için çok mutluyum, her zaman ölene kadar hizmetinizdeyim." Dedim. Güldü, yanağını okşadı ve "Rusuhi Bey, bu delikanlıya iyi bir görev ver. Askerliği bitince de haberim olsun" diyerek bizi gönderdi."

Babanız Nuri Uluşu Mustafa Kemal Atatürk'ün kütüphanecisi nasıl oldu?

Babam kitap ve okuma zevkini daha önce Rusuhi Bey'e söylediği için onu köşkün kütüphanesinde görevlendirmiş. "Yerin burası, Ata çok okur, çok titizdir, aman çok dikkatli ol!" diye de tavsiyede bulunmuş. Kütüphane görevlisi Saip Bey, babama yeni şeyler öğretip onu yetiştirmiş. Saip Bey aniden vefat edince onun yerine babam getirilmiş.

Özür dileyerek sizin için çok üzücü tahmin edebiliyorum, bu soruyu yanıtlamayabilirsiniz, babanızın ölümü ve en çok istediği iki arzusundan bahsedebilir misiniz?

Babamın yaşarken iki isteği vardı. Birincisi "Allah'ım benim canımı ya 29 Ekim'de, ya da 10 Kasım'da al" derdi. 1979 yılının yaz aylarında iyice ağırlaşmıştı. Her gece yarısı gözünü açar ve "Aydın kaç?" diye sorar ve dalardı. Bu böylece aylarca devam etti. Sonunda 28 Ekim bitip, 29 Ekim'in gece yarısının ilk saatlerinde yine gözünü zorla araladı ve günü sordu. 29 Ekim dememizle birlikte o hep ıstıraplı acılı ifadesi birden gidiverdi, adeta bir nur yüzüne vurdu, çok hafif gülümser gibi oldu, gözlerini açmak istedi ama açamadı.

Atatürk ve Afet İnan dil çalışmaları esnasında (Afet İnan'ın arkasında Nuri Uluşu)

Atatürk, Afet İnan ve Kazım Özalp ile dil ve tarih çalışmaları sırasında 20 Eylül 1937 (Nuri Uluşu, Afet İnan'ın arkasında)

Elleri elimizdeydi ama birden bire boşaldı ve ruhunu teslim etti. Evet birinci arzusunu inanılmaz şekilde, bir mucizeyi gerçekleştirip 29 Ekim'i bekleyerek Atasının "En büyük günümüz en büyük bayramımız" dediği Cumhuriyet Bayramı günü onun yanına huzurla gitti. Cenazesi hafif çiseleyen bir yağmur altında Cumhuriyet Bayramı için kurulan zafer tanklarının altından geçerek adeta bir törenle gömüldü.

İkincisini ise maalesef göremedi. Koyu Beşiktaşlıydı. Beşiktaş yönetim kuruluna girmemi çok isterdi, neyse onu son 6 ayında gördü mutlu oldu ama onun yanında Türkiye Futbol Federasyonu başkanı da olmamı çok isterdi, onu maalesef göremedi. Ölümünden 5 yıl sonra oldum ve ilk işim mezarı başına gidip ona seslenerek "Türk Futbol Federasyonu Başkanı oldum babacığım rahat uyu" dedim, eminim kesin ruhu hissetmiştir.

Kitabınızda yer veremediğiniz veya bilinmeyen bir anı var mı? Ya da şu şekilde sorayım, babanız Nuri Ulusu'yu en çok etkileyen anı hangisidir?

Atatürk Abdülhak Hamid ile bir sohbette
(Nuri Ulusu, en sağda arkada)

Kral Zogo ve Kral Faruk anısıdır. Ona diktatör diye vasıflandıranlara hep bunu anlatır ve "Bu mu diktatör utanır insan" diye çatarı. Babam bu anıyı şu şekilde anlatıyor:

"Yakınları devlet erkânı, arkadaşlarıyla Dolmabahçe'de kalabalık bir sofradayız. Atatürk o gün çok keyifli; gülüyor, konuşuyor, soruyor, anlatıyordu. O arada arkadaşlarından biri Atatürk'e biraz da imalı bir şekilde "Paşam sizi kaydı hayat şartı ile reis-i cumhur yapmamız lazım" diye bir söz sarf etti. Atatürk birden durdu, neşe kaçtı çehresi kıpkırmızı oldu, kaşları çatıldı ve de sertleşerek "Reca ederim beyler, reca ederim! Bana böyle bir teklifte hiç bulunmamış olun ben de duymamış olayım. Yoksa beni Kral Faruk ile Kral Zogo'ya mı benzetmek istiyorsunuz? Bir daha hiçbirinizin ağzından böyle bir söz işitmek katiyen istemiyorum!" diyerek gerekli cevabı vermişti."

Mustafa Kemal Atatürk'ü kitaplardan, eserlerinden öğrenmenizin yanı sıra bizlerden farklı olarak eserinizin adı gibi onun "yanı başında" 12 senesini geçiren babanızdan dinlediniz. Bu anlamda bençe çok şanslıdınız. Bu şans hayata bakışınıza ne kattı, bizimle paylaşır mısınız?

Her TV programımdan, gazete, mecmua, röportajlarımdan ve de söyleşilerimden sonra ya bizzat yanıma gelerek veya telefonla veya da sosyal medya vasıtasıyla bana "Kemal Bey böyle bir babaya sahip olmakla ne kadar şanslısınız" demeleri yok mu? Beni çok mutlu ediyor. Esasında Nuri Ulusu yaşarken tanıyanlar da çok şanslı. Çok kültürlü bilhassa tarih açısından dolu dolu anılarıyla, bunun yanında büyük spor bilhassa futbol bilgisiyle gençlerin sevgilisiydi, sokakta, kafelerde çoğunlukla da evimizde onlarla buluşur, anlatır, anlatır, anlatırdı. Çok da hoş sohbetti. Ne yazsam anlatamam Nuri Ulusu'yu tanımak gerekirdi.

Son olarak babanız büyük saygı ve sevgi duyduğu Atatürk'ün ismini size verdi, bu büyük ismi taşımak size ne hissettirdi ve sizin yaşamınıza neler kattı?

Mustafa Kemal adı hayatımda en çok sevdiğim kişisel özelliğimdir. Bu adı Allaha şükür, aile, okul, iş, spor, futbol, bürokrasi, sosyal ve arkadaş çevremde çok şükür şeref ve haysiyetimle bu ada ve de bana adı koyan babacığma tek laf getirmeden bu güne kadar gururla taşıdım. İnşallah büyük Allahım ölene kadar da taşımayı nasip eder.

Bu büyük insan Mustafa Kemal Atatürk'ü onun yakın silah arkadaşları başta rahmetli İsmet İnönü Paşamız, Kazım Karabekir Paşamız, Fevzi Çakmak Paşamız olmak üzere diğer tüm silah arkadaşlarını ve bu güzel ülkemiz, milletimiz adına şehit düşen tüm asker ve sivillerimizi ve de canım babacığım Nuri Ulusu'yu bu vesile ile rahmetle ve minnetle anıyorum. Bu millet onlara minnettardır. Nurlar içinde yatsınlar.

